

Mødet den 25. November 1909.

Hr. **Victor Madsen** holdt den Side 369-376 i dette Hefte trykte Mindetale over **CARL CHRISTIAN GOTTSCHÉ**.

Derefter gav Hr. **K. Brünnich Nielsen** en Meddelelse om det yngste Danien ved Knippelsbro (trykt i dette Hefte Side 463-74).

Mødet den 16. December 1909.

Hr. **Georg F. L. Sarauw** holdt et Foredrag om

**Menneskeslægtens Ælde og de ældste jordfundne
Menneskers Hovedformer.**

Menneskets Tilværelse i forhistorisk Tid godtgøres ved dets efterladte Redskaber, ved Spor af udførte Arbejder eller ved Fund af Skeletter. Det var særlig den sidste Art af Vidnesbyrd, — Mennesket som fossilt, som »Forstening«, i Fortidens Aflejringer, — der skulde gøres til Genstand for Foredraget, et Æmne, der ikke tidligere var blevet behandlet her i Foreningen. — Udtrykket »Menneskeslægtens Ælde« anvendtes af **CHARLES LYELL** i 1863 i hans kendte Bog: *On the Geological Evidences of the Antiquity of Man*. Medens Bevisførelsen fremdeles følger samme Methode nu som da, er Grundlaget blevet langt sikrere, idet Fundene ere blevne langt talrigere og de nye meget bedre oplyste. Læren om Urstenalderens Redskaber, »Eolitherne«, skulde her forbigaa; ved disse Flintredskaber føres Menneskets første Optræden tilbage til Tertiærtiden.

Aaret 1909 var i flere Retninger et Jubilæumsaar for den Videnskab, der behandler Menneskets Forhistorie og dets ældste Udvikling, idet Aaret 1859 var et Mærkeaar i disse Videnskabers Historie for England, for Frankrig og for Danmark, og dermed for Forskningen i det Hele. **CHARLES DARWIN**s Bog: *Origin of Species* udkom 24. Novbr. 1859; den har haft større Indflydelse paa Naturvidenskabens følgende Udvikling end nogen anden enkelt Bog fra vor Tid og største Betydning for Opfattelsen af Menneskets Stilling i Dyreriget. Spørgsmaalet om Menneskets Afstamning, der af **DARWIN** betragtedes som det højeste og interessanteste Problem for Naturforskeren, var heri dog kun antydet; først i 1871 udkom hans Bog: *The Descent of Man*.

I Frankrig brødes i 1859 den Modstand, der længe var gjort mod at anerkende som Menneskers Redskaber de tilhuggede

Flintstykker, som BOUCHER de PERTHES havde fundet i Gruslagene ved Abbeville sammen med Knogler af uddøde Dyr. Engelske Forskere havde Aaret forud gjort tilsvarende Fund hinsides Kanalen og fandt nu ved et Besøg i Sommedalen, at BOUCHER de PERTHES havde Ret: Oldstenalderen, den palæolithiske Tid, betegner en særlig Periode af Menneskets tidligste Optræden.

Den indtil da alene anerkendte Stenalder, Nystenalderen, der tilhører Alluviet, blev samme Aar delt i to Afsnit; WORSAAE, som fra et Besøg i Abbeville i 1852 kendte BOUCHER de PERTHES' Samlinger og Opfattelse, fremsatte den 18. Marts 1859 sin »Tvedeling« af Danmarks Stenalder, hvorved han udskilte Køkkenmøddingerne som et ældre Led.

Det første Grundlag var hermed givet for en Tidsdeling af Stenalderen; i de siden da forløbne 50 Aar er der bygget videre herpaa, og en lang Rækkefølge af Perioder er bleven fastslaaet. Der er da Grund til at mindes Mærkeaaaret 1859.

Beviset for en trinvis Omdannelse og Udvikling af Menneskearten, en Raceudvikling, maa føres historisk, og da det drejer sig om lange Tidsrum, maa den anvendte Methode være arkæologisk—stratigrafisk. Fundene maa ordnes i Rækkefølge efter den Tid, hvortil de høre, og Skeletternes Bygning dernæst undersøges med de enkelte Deles Ændring for Øje. Arbejdet herpaa har først i de senere Aar faaet en sikrere Grundvold. Fejlkildere ere mange og de usikreste Fund maa udgaa, saaledes maa de bekendte Kranier fra Cannstatt og Engis, der før spillede saa stor en Rolle, lades ude af Betragtning. Ligeledes maa bortses fra de to Underkæber, som BOUCHER de PERTHES henførte til Oldstenalderen og hvorom der stod en stor og bitter videnskabelig Strid; han er vistnok blevet narret af Arbejderne ved Abbeville; Kæberne synes moderne.

Skeletresterne fra Trinil paa Java, der ere betegnede som *Pithecanthropus erectus* DUBOIS, ere blevne opfattede som tilhørende en Mellemform mellem Abe og Menneske, en »Forløber« for Mennesket. I den sidste Tid er man dog bleven mere og mere tilbøjelig til at henføre dem til en *Hylobates*, en særlig storhjærnet Gibbon. Finderen, E. DUBOIS selv, siger 1907 (Tijdschr. van h. K. Nederl. Aardrijksk. Genootsch. 2. Serie, Bd. 24): Fremkomsten af *Pithecanthropus* var da det første Skridt i Udviklingen af Protohylobatiderne fra nedre Pliocen henimod

afgjort menneskelige Former, og — »det er kun det første Skridt, der koster«.

En Forløber for Mennesket kan *Pithecanthropus* næppe være, bl. a. fordi Aflejningerne, hvori Knoglerne ere fundne, ikke synes at tilhøre Tertiæret, som man tidligere mente, men det ældste Kvartær, altsaa en Tid, da der allerede levede Mennesker i Europa. (Angaaende de nyere Undersøgelser over Trinil se Referatet: L'âge du Pithecanthrope ved J. DENIKER i L'Anthropologie, Tome 19. 1908, S. 260-270 [se ogsaa S. 615] og Tome 20. 1909, S. 373-377).

Under Fremvisningen af mange Lysbilleder gennemgik Foredragsholderen nu en Række af de vigtigste Fund af Skeletter og Skeletdele fra Ur- og Oldstenalderen, idet han henledte Opmærksomheden paa Overensstemmelser og Forandringer. Ogsaa Billeder af Findestederne forevistes, for en Del efter Fotografier tagne af Taleren selv.

Udviklingen af Menneskets Hovedskal har særlig været præget af Hensynet til de tre Opgaver: tygge, tænke og tale. Medens Tyggeredskaberne, Kæberne, i Tidens Løb ere blevne reducerede, baade spinklere og mindre fremstaaende, og Underansigtet mindre langsnudet, er Hjerneboksen bleven rummeligere og navnlig Panden højere hvælvet, og ved Underkæbens og Hagens Udformning er Plads skaffet til Tungens Muskler.

Det laveste Trin, man kender af Mennesket, repræsenteres ved Underkæben fra Mauern ved Heidelberg. Denne Kæbe, der er beskrevet af SCHOETENSACK i en fortræffelig Monografi (Der Unterkiefer des Homo Heidelbergensis, aus den Sanden von Mauern bei Heidelberg, Leipzig 1908), fandtes i Oktober 1907 i en Dybde af 24 M. under Overfladen, liggende i Sandlag under Löss. Disse »Mauerer Sande« ere afsatte i en gammel Dal af Neckarfloden og høre ligesom Mosbacher Sande (ved Wiesbaden) til det ældste Diluvium, indeholdende Knogler af Dyr fra ældre Kvartær og tildels Tertiærtidens Slutning. Afslagne Spaaner af Phthanit (Kiselskifer) med Mærker af Brug langs Kanten ligne i Følge RYTOR ganske saadanne Eolither, som ere fundne i Belgien i Aflejringer fra Urstenalderens mellemste Periode, til hvilken han ogsaa af stratigrafiske Grunde har henført Mauerer Sande. Underkæben herfra er meget massiv, abegagtig, uden Spor af Hage, men Tænderne ere ganske menneskelige, afvigende fra Abernes.

Fra Oldstenalderens to første Afsnit (Chelléen og Acheuléen) kendes hidtil ingen Skeletræster af Menneske, hvilket er et meget væsentligt Hul i Rækken, da disse Perioder sikkert omfatte Aartusinder. Underkæberne fra Abbeville, der ellers skulde have hørt herhen, tør som nævnt ikke gælde for »ægte«. Fra de følgende Afsnit, der omfatte den sidste Istid og den senglaciale Tid, haves derimod nu en hel Række Fund, navnlig fra det vestlige Tyskland, Belgien og Frankrig, som vise os Menneskets Udvikling.

Ældst er den Type, der repræsenteres af det allerede i 1856 fundne Krania fra Neandertal ved Düsseldorf, kendetegnet ved lav, tilbageliggende Pande, svære, fremspringende Øjenbrynsbuer, Langsnudethed og næsten manglende Hage. Ved Omtalen heraf nævntes ogsaa Striden om Opfattelsen af Neandertalmanden og de Paralleler, som VIRCHOW og QUATREFAGES havde hentet fra Danmark i visse Kranier fra Jættestuen ved Borreby og i KAJ LYKKE'S Hoved, Ligheder, der dog vare mere tilsyneladende end virkelige (se: Zeitschr. f. Ethnologie, Bd. 4, 1872, S. (164) og (225) samt A. de QUATREFAGES: Histoire générale des races humaines. I. Paris 1887. S. 106).

Den yngste af Oldstenalderens Typer er Madelainetidens, repræsenteret ved Skeletter fra Laugerie-basse og Chancelade (Raymondens). Denne Type fra Istidens Slutning har levet videre gennem Nystenalderen til vore Dage. (Se bl. a.: A. RUTOT: Coup d'oeil synthétique sur l'époque des cavernes. Bull. de la Soc. Belge de géologie Tome 23. Memoires S. 225-292. Bruxelles, 1909 og GASTON BACKMANN: Om människans utveckling efter människoblifvandet. »Ymer« 1909 Hefte 2-4. Stockholm).

Bestemt udprægede Typer af Mennesker, forekommende over større Omraader af Europa, have afløst hverandre. Mange sikre Fund ere vel nødvendige, før at sikre Slutninger kunne drages; men tør man dømme efter, hvad der allerede foreligger, synes Udviklingsrækken at støtte den Opfattelse, at Mennesket er: En til lettere Tygning, til Tænkning og Tale udviklet abeagtig Dyreform.
